

ĆEMERLIĆEVI ANGAŽMANI U ISLAMSKOJ ZAJEDNICI (Povodom 120 godina od rođenja Hamdije Ćemerlića)

Enes KARIĆ

SAŽETAK: Akademik Hamdija Ćemerlić (1905–1990) proživio je život koji je obilježilo gotovo cijelo 20. stoljeće. Rođen je u Janji, školovao se u rodnom mjestu, potom u Sarajevu, Beogradu i Parizu, da bi od tridesetih godina 20. stoljeća radio u Bosni i Hercegovini, odnosno u Sarajevu kao profesor Više islamske šerijatsko-teološke škole (VIŠT), a kasnije se posvjedočuje svojim ulogama u Narodnooslobodilačkoj borbi (NOB). Radio je i kao ministar pravosuđa u Vladi Narodne Republike Bosne i Hercegovine, nakon toga kao profesor Univerziteta u Sarajevu, dekan Pravnog fakulteta, rektor Univerziteta u Sarajevu, član ANUBiH, predsjednik Vrhovnog sabora Islamske zajednice u Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji, dekan (v.d. rektor) i profesor Islamskog teološkog fakulteta u Sarajevu.

Ključne riječi: Hamdija Ćemerlić, VIŠT, Islamska zajednica, predsjednik Vrhovnog sabora Islamske zajednice, Islamski teološki fakultet

Život u nekoliko državnih sistema

Hamdija Ćemerlić (1905–1990)¹ rođen je u Janji, gdje je završio mekteb i osnovnu školu. Djetinjstvo i ranu mladost proveo je u Austro-Ugarskoj (do 1918), potom u Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca (1918–1929), te Kraljevini Jugoslaviji (1929–1941), Nezavisnoj Državi Hrvatskoj (1941–1945), Federativnoj Narodnoj Republici Jugoslaviji (1945–1963), Socijalističkoj Federativnoj Republici

Jugoslaviji (od 1963. do svoje smrti 1990. godine). Nakon završene osnovne škole, Ćemerlić se upisao u Šerijatsku gimnaziju u Sarajevu. Prema podacima koje daje Historijski arhiv Sarajeva, Šerijatska gimnazija “osnovana je 25. 11. 1918. godine Odlukom Narodnog vijeća za Bosnu i Hercegovinu. Radila je kao škola orijentalno-klasičnog tipa, a njeni učenici mogli su nastaviti školovanje na islamskom teološkom fakultetu ili na drugim postojećim fakultetima.”²

Ćemerlićevo školovanje u Šerijatskoj gimnaziji od 1923. do 1927. govori u prilog njegova povjerenja u Islamsku zajednicu. Iako Šerijatskoj gimnaziji osnivač nije bila Islamska zajednica, ta srednja škola djelovala je u ozračju obrazovne tradicije koju je stoljećima kreirao obrazovni sistem koji se razvijao u bosanskohercegovačkim medresama. Nakon završene Šerijatske gimnazije, Hamdija Ćemerlić se upisuje na Pravni fakultet u Beogradu (1927–1931). O periodu

¹ O životnim dionicama akademika Hamdije Ćemerlića vidi sljedeće izvore: Neimarlija, 1990:146–149; Durmišević, 2008; *Zbornik radova Fakulteta islamskih nauka*, broj 11, Sarajevo, 2006.

godine. Jedan blok ovog broja Zbornika radova FIN-a sačinjavaju prilozi o životu i djelu akademika Hamdije Ćemerlića, a koji je i objavljen u povodu 100. godišnjice rođenja Hamdije Ćemerlića.

² Navedeno prema: arhivsa.ba (pristupljeno 1. septembar 2025). Isti izvor spominje da je Šerijatska gimnazija radila u vremenskom rasponu 1918–1945.

Ćemerlićeva života nakon 1931. godine Ahmed Mehmedović daje sljedeće podatke:

“Po odsluženju vojnog roka počeo je raditi u Drinskoj finansijskoj direkciji u Sarajevu, a taj posao je prekinuo 1934. godine radi odlaska na postdiplomski studij na Pravnom fakultetu u Parizu. Na tom fakultetu je dvije godine kasnije odbranio doktorsku tezu pod naslovom *Les systèmes électoral aux en Yougoslavie*. [Izborni sistemi u Jugoslaviji]. Po povratku iz Pariza postavljen je za podsekretara Trgovinsko-industrijske komore u Banjoj Luci” (Mehmedović, 2018:105).

U školskoj 1936/37. dr. Hamdija Ćemerlić počinje predavati na Višoj islamskoj šerijatsko-teološkoj školi (VIŠT), gdje je izabran za docenta 1938. godine (Neimarlija, 1990:146–149; Durmišević, 2008). Već 1942. godine Ćemerlić je na VIŠT-u izabran i za vanrednog profesora, predavao je predmete “enciklopediju prava, ustavno, upravno i crkveno pravo” (Durmišević, 2008). Nastavnički rad dr. Ćemerlića na VIŠT-u dodatno govori o njegovom povjerenju u Islamsku zajednicu i spremnosti da bude, kao visoko obrazovani docent i profesor, jedan od nositelja obrazovnih programa i zadataka koji su se prakticirali na toj visokoj obrazovnoj instituciji bosanskohercegovačkih muslimana.

Autor ovog eseja sjeća se da je akademik Ćemerlić na Islamskom teološkom fakultetu, u akademskoj 1978. godini, prigodno govorio o svojim godinama koje je kao nastavnik, docent i profesor proveo na VIŠT-u. U jednom od svojih sjećanja o VIŠT-u spomenuo je hadži Mehmeda Handžića (1906–1944), koji je također završio Šerijatsku gimnaziju:

“Hadži Mehmed Handžić je na VIŠT-u važio za najobrazovanijeg tradicionalnog profesora i alima. I ja sam ga uvažavao. Ali, govorio sam mu da bi bilo dobro da se on upozna sa savremenim studijama o islamu. Posredstvom tih studija, tradicionalne islamske nauke mogle bi se djelotvornije i

sistematичnije prenositi studentima i učenicima. Međutim, Handžić nije smatrao da se od savremenih evropskih studija o islamu, i tako koncipiranih teorija, ima nešto mnogo naučiti.”³

U periodu od stjecanja docenture na VIŠT-u (1938) pa do 1943. godine, Hamdija Ćemerlić je objavio nekoliko radova u časopisima Islamske zajednice ili su ti časopisi bili ulemanski. Njegov rad “Hilafet (vjersko jedinstvo muslimana)”, koji je objavio u *El-Hidaji* (Ćemerlić, 1941–1942:82–89), spada u red prvih pravno-teorijskih radova o hilafetu u publicistici Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini. Ovim je prvi put u nas jedan muslimanski intelektualac naširoko citirao savremene evropske izvore i studije o halifi i hilafetu. Jednako tako vrijedi kazati i za njegov rad “Samouprava u Islamskoj vjerskoj zajednici”, koji je također objavio u *El-Hidaji* (Ćemerlić, 1942–1943:200–205). U tom ogledu on je komparirao najviša normativna akta u Islamskoj zajednici, s posebnim osvrtom na “samoupravu” koju doznaju Islamskoj zajednici.

Odustajanje od državnih funkcija – akademski angažmani

Prema biografskim izvorima o Ćemerliću koje daje Ahmed Mehmedović, on se:

“...u Narodno-oslobodilački pokret (...) uključio početkom 1942. godine i do kraja rata obavljao različite dužnosti u najvišim političkim tijelima i organima vlasti Bosne i Hercegovine. Bio je član Predsjedništva ZAVNOBiH-a i učesnik na sva tri njegova zasjedanja. Biran je i za člana AVNOJ-a, a bio je i delegat na Drugom zasjedanju AVNOJ-a u Jajcu. Imenovan

je za ministra pravosuđa u prvoj vladi Bosne i Hercegovine, biran je za narodnog poslanika Ustavotvorne skupštine FNRJ i poslanika Narodne skupštine FNRJ i sudjelovao u radu različitih komisija Savezne i Republičke narodne skupštine.”⁴

Izvan neposrednog vidokruga našeg eseja je detaljnije osvjetljavanje perioda Drugog svjetskog rata, kad se akademik Ćemerlić opredijelio za Narodnooslobodilački pokret (NOP), to jest za Narodnooslobodilačku borbu (NOB). Tek kratko se može ustvrditi da je on pripadao onom dijelu “pozne begovske elite” bosanskohercegovačkih muslimana koja je smatrala da je pristupanje Titovim partizanima i NOB-u pozitivan korak, jer NOB je – prema njihovom uvjerenju – kako ideološki tako i državni projekt⁵ koji će Bosni i Hercegovini i njezinim narodima osigurati opstanak, napredak i mir. Tako je Hamdija Ćemerlić bio, kako smo već spomenuli, vijećnik na zasjedanju i Prvog i Drugog ZAVNOBiH-a (Zemaljsko antifašističko vijeće narodnog oslobođenja Bosne i Hercegovine). O ovim angažmanima profesora Ćemerlića u toku Drugog svjetskog rata Hasan Muratović (1940–2020) kaže:

“Ćemerlić je u toj borbi učestvovao od početka i bio među onima koji su utemeljili modernu bosansku državu 25. novembra 1943. godine. On je bio član ZAVNOBiH-a i učesnik zasjedanja AVNOJ-a u Jajcu 29. novembra 1943. godine na kojem je utemeljeno federativno ustrojstvo buduće zajedničke države Federativne Jugoslavije. Ćemerlić je bio i prvi povjerenik ZAVNOBiH-a za pravosuđe i prvi ministar pravosuđa države Bosne i Hercegovine. Tu dužnost i politiku uopće ostavio

³ Slično sjećanje o djelovanju hadži Mehmed-ef. Handžića na VIŠT-u donosi i Hamdija Kreševljaković, koji bilježi da mu je Mehmed Handžić jednom prilikom rekao: “Davno sam ja tebi rekao da pedagogija nije nikakav ilum [nauka]...” (Kreševljaković, 1944:77).

⁴ Ahmed Mehmedović, *Leksikon bošnjačke uleme*, isto, str. 105.

⁵ O Ćemerlićevim angažmanima u ZAVNOBiH-u piše Omer Ibrahimagić, “Prof. dr Hamdija Ćemerlić (u povodu stogodišnjice rođenja)”, Zbornik radova Fakulteta islamskih nauka, br. 11, Sarajevo, 2006, str. 47–50.

je osnivanjem Pravnog fakulteta u Sarajevu 1946. godine, čiji je bio matičar, profesor i dekan za dugi niz godina" (Muratović, 2006:34).

U karijeri Hamdije Ćemerlića godine 1946. i 1947. bile su prelomne. Tada je on napustio državne i političke funkcije i prešao na Pravni fakultet gdje je predavao ustavno pravo i srodne naučne predmete i discipline. Muhamed Filipović (1929–2020) o tim Ćemerlićevim godinama kaže:

"Odmah nakon rata [1945], Hamdija Ćemerlić je bio izabran za profesora ustavnog prava na novoosnovanom Pravnom fakultetu u Sarajevu, gdje je, nakon povlačenja iz političkog života, radio do svoga penzioniranja 1974. godine i u međuvremenu bio biran dva puta u zvanje dekana Fakulteta, a bio je izabran, i to prvi put u historiji univerziteta, kao kandidat samih profesora i saradnika, za rektora Univerziteta u Sarajevu" (Filipović, 2006:34).

Kad je posrijedi Ćemerlićeva saradnja s Islamskom zajednicom u periodu njegova djelovanja nakon 1946. i 1947. godine, pa do početka 70-ih godina 20. stoljeća, pomalja se niz tema za raspravu:

1. Ćemerlićeva involviranost u koncipiranje i potom donošenje Zakona o ukidanju šerijatskih sudova 1946. godine.
2. Učešće u izradi novog ustava Islamske zajednice koji je proglašen u augustu 1947. godine.
3. Uključenost u izbor Ibrahim-ef. Fejića za reisul-ulemu 1947. godine.
4. Njegov angažman, posredno ili izravno, u izradi i donošenju zakona o zabrani nošenja

zara i feredže od 29. septembra 1950. godine.

5. Njegova uloga u izboru Sulejman-ef. Kemure za reisul-ulemu na otragu 1957. godine.

Dakle, da li je Ćemerlić učestvovao u kreiranju novog ustava IZ iz 1947. te da li je, povrh svega toga, bio u nadležnim državnim komisijama koje su pripremale Zakon o zabrani nošenja zara i feredže iz 1950. godine? Na ta pitanja nema odgovora bez valjanih dokumenata. Sve drugo bi bila puka nagađanja i neka vrsta "proricanja unatrag". U Arhivi Islamske zajednice⁶ nismo našli podatke da je Ćemerlić izravno učestvovao u izradi Ustava Islamske zajednice iz 1947. godine. Također, njegova imena nema ni u zapisniku sa zasjedanja Vrhovnog Vakufskog sabora IVZ u FNRJ (održanog 27. augusta 1947).⁷ Također, na dokumentu koji donosi popis gostiju na svečanom ručku (banketu!) u Hotel Evropi 12. septembra 1947. godine, nakon izbora Ibrahim-ef. Fejića za reisul-ulemu, nema imena Hamdije Ćemerlića.⁸

Jednako tako nema podataka da je Hamdija Ćemerlić izravno učestvovao u koncipiranju "Rezolucije Vrhovnog vakufskog sabora Islamske vjerske zajednice u FNRJ",⁹ gdje se nagovještava skora zabrana zara i feredže i gdje se, između ostalog, kaže:

"Osobito odgovorna i značajna uloga je osloboditi ženu muslimanku zaostalog običaja kojim je sputana njena ličnost i do sada kočen njen razvoj. Mi moramo pomoći ženi muslimanski da uđe što šire u javni život i da skidanjem zara i feredže postane ravnopravan član naše zajednice u punom smislu riječi i važan faktor u izgradnji nove Jugoslavije. Nema vjerskih zapreka skidanju

zara i feredže i Vrhovni vakufski sabor smatra da je to patriotska dužnost svakog muslimana da do kraja probudi svijest žene muslimanke, da oslobođena zara i feredže konačno krene u korak sa razvojem ostalih žena FNRJ."¹⁰

Ipak, jedan govor Hamdije Ćemerlića na Prvom kongresu antifašistkinja NOF-a (Narodnooslobodilačkog fronta) za Bosnu i Hercegovinu, koji je održao 1945. godine, potvrđuje njegovu posrednu, bolje kazati izdaleku, ulogu u davanju podrške donošenju Zakona o zabrani zara i feredže 1950. godine. Iako se u ovom govoru Hamdije Ćemerlića nigdje ne spominje ni zar ni feredža, opći tonaliteta njegovih riječi ukazuje da Ćemerlić nije bio protiv donošenja tog zakona. U spomenutom govoru Ćemerlić, između ostalog, kaže:

"Drage drugarice, majke i sestre, sretan sam što kao član Izvršnog odbora našeg NOF-a za Bosnu i Hercegovinu mogu da vas pozdravim na ovom vašem istorijskom sastanku, na I. Kongresu antifašistkinja naše drage i napućene Bosne i Hercegovine. Malo je naroda na svijetu koji se mogu tako ponositi sa svojim majkama i sestrama kao naš narod. Malo je žena na svijetu, izuzev sovjetske žene, koja je dala toliko napora, toliko krvi i pregaranja u ove četiri godine gigantske borbe protiv fašističkog okupatora. Mi možemo biti ponosni sa vašim učešćem u našoj narodnoj oslobodilačkoj borbi. Žene su svojim učešćem doprinijele isto toliko koliko i muškarci na svakom polju. Na svakom polju kao borci, kao rukovodioci, kao organi narodne vlasti žene su učestvovale uporedo s muškarcima i podnijele velike napore, sve žrtve i postizavale sve one uspjehe kojima se mi danas ponosimo. I zahvaljujući kojima mi danas

⁶ Srdano se zahvaljujem gospodinu Edinu Lepenici, arhivisti u Gazi Husrev-begovoj biblioteci, koji mi je pronašao mnoge dokumente iz Arhiva Islamske zajednice (Fond Gazi Husrev-begove biblioteke).

⁷ Usp. "Zapisnik 2 sjednice I zasjedanja Vrhovnog Vakufskog sabora IVZ

u FNRJ, održanog na dne 27. avgusta 1947, u 9 sati, u prostorijama Vakufske direkcije u Sarajevu", Arhiva Islamske zajednice.

⁸ Vidi: Banket (večera u Hotel Evropi), 12-IX-1947 (V-17-3), Arhiva Islamske zajednice.

⁹ Rezolucija je izglasana i obznanjena u Sarajevu 27. augusta 1947. godine (V-17-3), Arhiva Islamske zajednice.

¹⁰ Usp. tačku 4 iz Rezolucije Vrhovnog vakufskog sabora Islamske vjerske zajednice u FNRJ, izglasana 27. augusta 1947. godine (V-17-3), Arhiva Islamske zajednice.

zborujemo u slobodnom Sarajevu, u slobodnoj Hercegovini.”¹¹

Ovu moguću Čemerlićevu ulogu u podršci Zakonu o zabrani zara i feredže iz 1950. godine, vidimo i u jednom njegovom osvrtu na Zakon o ukidanju šerijatskih sudova u Bosni i Hercegovini (od 5. marta 1946. godine), kad je Čemerlić bio ministar pravosuđa u Vladi Narodne Republike Bosne i Hercegovine. U vezi s time, Fikret Karčić (1955–2022), citirajući list *Sarajevski dnevnik* (od 9. marta 1946), kaže:

“U vrijeme nakon donošenja Zakona o ukidanju šerijatskih sudova u BiH od 5. III 1946., izneseni su kritički pogledi i na sadržinu i na primjenu šerijatskog prava. Tadašnji ministar pravosuđa u BiH Hamdija Čemerlić u izjavi datoj povodom donošenja ovog zakona istakao je da su propisi šerijatskog prava u bračnim odnosima stavljali ženu u podređeni položaj prema muškarcu, ali da je primjena ovog prava dovodila ženu u još teži položaj nego što je i samo šerijatsko pravo propisivalo” (Karčić, 2005:144).

Nije nam, zasad, moguće kazati išta više o ulozi Hamdije Čemerlića u vremenima donošenja ova dva zakona (Zakon o ukidanju šerijatskih sudova u BiH iz 1946. i Zakon o zabrani zara i feredže iz 1950).

Da li je Hamdija Čemerlić bio uključen, izravno ili posredno, u izbor Sulejman-ef. Kemure za reisul-ulemu, na zasjedanju Vrhovnog vakufskog sabora 15. novembra 1957. godine, nakon ostavke dotadašnjeg reisul-uleme Ibrahim-ef. Fejića? Prema jednom dokumentu Vrhovnog Islamskog Starješinstva br. 2597. iz 1957. godine, važne instance vlasti u Federativnoj Narodnoj Republici Jugoslaviji obavještavaju se da je

“Vrhovni vakufski sabor na svo- me vanrednom zasjedanju od 15. novembra 1957. godine uvažio (...) molbu Hadži Ibrahim ef. Fejića, Reis-ul-uleme Islamske vjerske zajednice u FNRJ, za razrješenje dužnosti zbog slabog zdravlja i starosti, a zatim je izabrao jednoglasno za novoga Reis-ul-ulemu Hadži Sulejman efendiju Kemuru, dosadašnjeg direktora Gazi Husrevbegove medrese u Sarajevu. Odmah nakon izbora novi Reis-ul-ulema Hadži Sulejman efendija Kemura položio je pred Vrhovnim vakufskim saborom zakletvu i time stupio na dužnost Reis-ul-uleme. Predaja menšure (ovlaštenja za vršenje vjerskih poslova) obaviće se prilikom ustoličenja 8. decembra o. g. u 10 sati, u Gazi Husrevbegovoj džamiji u Sarajevu prema programu koji će biti naknadno objavljen.”¹²

Ovaj dokument¹³ na narednoj stranici donosi popis imena članova Vrhovnog vakufskog sabora (predsjednik je Sulejman Filipović) s vanrednog zasjedanja 15. novembra 1957. godine. Među imenima sabornika nema imena Hamdije Čemerlića.

Iako postoji mogućnost da se u arhivama Islamske zajednice pronađe dokument o nekom, moguće savjetodavnom, angažmanu Hamdije Čemerlića u IZ u vremenima 1946–1973, opći je utisak da se on tada bio posvetio svojim profesorskim i naučnim obavezama na Pravnom fakultetu, na Univerzitetu u Sarajevu i u Akademiji nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine.

U vremenima pred osnivanje Islamskog teološkog fakulteta

Ime akademika Hamdije Čemerlića u glasilima Islamske zajednice u SFRJ počinje se intenzivnije

spominjati tek od proljeća 1975. godine. Ne treba isključiti mogućnosti da je on i prije 1975. godine konsultativno učestvovao u kreiranju važnih odluka Islamske zajednice, kao što je odluka da se iniciraju poslovi u vezi s osnivanjem Islamskog teološkog fakulteta u Sarajevu. Također, dobrotom Osmana Lavića, bivšeg direktora Gazi Husrevbegove biblioteke, dobili smo na uvid neke zapisnike Savjeta GHB biblioteke iz kojih se vidi da je Čemerlić bio jedan od najistaknutijih članova tog tijela. Angažiranim diskusijama i prijedlozima davao je svoj akademski doprinos radu GHB biblioteke.

Nekoliko dokumenata Vrhovnog sabora Islamske zajednice u SFRJ spominju osnivanje Islamskog teološkog fakulteta. Tako 11. zaključak sa zasjedanja Vrhovnog sabora, koje je održano 25. decembra 1973. godine, glasi:

“Sabor konstatuje da su na vrijeme izvršene sve predradnje za adaptaciju ‘Dulagina dvora’ u koji će se smjestiti Fakultet i Gazi Husrevbegova medresa sa internatom. Sve mjere koje su do sada poduzete od strane Vrhovnog islamskog starješinstva u cijelosti se odobravaju. Sabor zadužuje Vrhovno islamsko starješinstvo da nastavi sa započetim poslovima na ovome zadatku. Isto tako stavlja se u dužnost Vrhovnom islamskom starješinstvu da u toku 1974. godine a uz pomoć odgovarajućih stručnjaka izradi: a) nastavni plan i program Islamskog teološkog fakulteta te ostala pravna akta potrebna za rad fakulteta i b) da tome nastavnom planu i programu saobrazi plan i program Gazi Husrevbegove medrese u Sarajevu i Srednje ‘Alaudin’ medrese u Prištini.”¹⁴

Kao što je poznato iz priloga *Glasnika VIS-a* i *Preporoda*, od 1974. godine Husein Dozo (1912–1982) intenzivno piše o osnivanju fakulteta.

¹¹ Obraćanje Hamdije Čemerlića na Prvom kongresu AFŽ Bosne i Hercegovine, održanom 8. juna 1945. godine. Dostupno na: afzarhiv.org/items/show/272 (pristupljeno 26.11.2025).

¹² Ovaj dokument Vrhovnog islamskog starješinstva br. 2957/57, po formi izvještaj

datiran 16. novembra 1957. godine, upućen je Saveznoj vjerskoj komisiji u Beogradu, zatim Saveznom izvršnom vijeću, kao i republičkim komisijama za vjerska pitanja u Sarajevu, Beogradu, Zagrebu i Titogradu. U Izvještaju se ove adrese obavještavaju: “Prednje

Vam se dostavlja s molbom na znanje”.

¹³ U Arhivi Islamske zajednice zaveden je pod signaturom V-1-5.

¹⁴ “Zaključci Vrhovnog sabora Islamske zajednice u SFRJ održanog u Beogradu 25. XII 1973. godine”, *Glasnik VIS-a*, br. 3-4, Sarajevo, 1974, str. 162.

U vezi s tim on objašnjava i "Akciju ubiranja zekata i sadekatul-fitra" u tu svrhu. To je tema koja zaslužuje zaseban tretman. Zapisnik sa sjednice Vrhovnog islamskog starješinstva¹⁵ održane 8. juna 1977. godine u Beogradu, u rezidenciji reisul-uleme, spominje, kako se tu kaže, "Otvaranje Islamsko teološkog fakulteta", gdje se bilježi da je u tome Hamdija Čemerlić imao posebnu ulogu:

"O otvaranju Islamsko teološkog fakulteta i neophodnim pretpostavkama za to otvaranje govorio je dr. Hamdija Čemerlić. U vezi s tim donešeni su ovi zaključci: Fakultet će nositi naziv: ISLAMSKO TEOLOŠKI FAKULTET.

Na njemu će postojati obavezni i fakultativni predmeti / ovo drugo ukoliko bude uslova/.

Uslovi za prijem studenata: završena Gazi Husrevbegova ili Alaudin medresa: uspjeh tri zadnje godine, vladanje i prijemni ispit iz srpskohrvatskog /odnosno albanskog/ jezika i arapskog jezika.

Broj studenata na prvoj godini: 25.

Nastavnici: zvanja: docent, vanredni profesor, redovni profesor, viši predavač i predavač /u nedostatku/; uslovi: doktorat za docenta a za predavača stručni radovi.

Za profesora samo priznate naučnike.

Izbor profesora: na određeno vrijeme od 5 godina.

Matičarska komisija: dr Muhamed Begović, dr Hamdija Čemerlić i Hamid Hadžibegić.

Ulogu Savjeta Islamsko teološkog fakulteta vrši VIS-o dok se Fakultet ne kompletira.

Honorarni nastavnici će se primati pod istim uslovima kao i redovni.

Organi upravljanja Islamsko teološkog fakulteta: Savjet, Nastavničko vijeće, rektor.

Sastav Savjeta: četiri člana delegira VIS-o /sa područja svakog starješinstva po jednog/, jedan

član Udruženja ilmiye /ako se osnuje savezno Udruženje ilmiye/, jedan asistent, jedan student, dva nastavnika, rektor i jedan radnik. Reis-ul-ulema daje muraselu za nastavničko osoblje.

Prelaz studenata sa drugih teoloških fakulteta će se dozvoljavati, tako da se student upisuje u onu godinu za koju je prethodno položio ispite.

Reis-ul-ulema postavlja rektora na dvije godine.

O načinu finansiranja Islamsko teološkog fakulteta treba da se razmisli do sljedećeg sastanka.

Prvi Statut će donijeti VIS-o /prof. Čemerlić je upoznao članove da je njegov prednacrt već gotov/.

Datum otvaranja Fakulteta je ostavljen VIS-u."¹⁶

Poslovi spomenute matičarske komisije (Begović, Čemerlić, Hadžibegić) bili su izbor nastavnika za prvi nastavnički zbor Islamskog teološkog fakulteta.

U Arhivu Islamske zajednice nalazi se dokumentacija iz koje se vidi da su pisma akademiku Mehmedu Begoviću i profesoru Hamidu Hadžibegiću poslata 31. augusta 1977. godine. Zgotovljen tekst pisma Begoviću i Hadžibegiću uradio je osobno Hamdija Čemerlić, dok je Aziz Kadribegović, sekretar VIS-a, prenio tekst pisma na memorandum VIS-a. Pismo Begoviću i Hadžibegiću glasi:

"Na sjednici Vrhovnog islamskog starješinstva u SFRJ, održanoj 8. juna 1977. godine u Beogradu, izabrani ste za člana Matičarske komisije za izbor nastavnika prve godine Islamsko teološkog fakulteta u Sarajevu. Molimo Vas da ovaj izbor potvrdite. Naknadno ćemo Vas obavijestiti o datumu sastanka za izbor.

Po ovlaštenju Reis-ul-uleme
Sekretar

A[ziz] Kadribegović."¹⁷

islamskog starješinstva, održane 8. juna u Beogradu, u rezidenciji reisul-uleme (SZ-3-8.6.1977), Zapisnik vodio: Aziz Kadribegović.

¹⁷ Arhiv Islamske zajednice, 1155/77

Nedugo zatim, akademik Mehmed Begović šalje odgovor Vrhovnom islamskom starješinstvu, pismo je datirano 14. septembra 1977. godine i glasi:

"Po povratku u Beograd zatekao sam Vaše pismo od 30. VIII 1977. u kome me izvještavate da sam izabran za člana Matičarske komisije za izbor nastavnika Islamsko-teološkog fakulteta. Te se dužnosti sa zadovoljstvom primam. Molim da me na nekoliko dana ranije obavijestite o danu u kome će se održati sjednica navedene komisije.

Beograd, 14. IX 1977.

Dr M Begović"¹⁸

Ovu matičarsku komisiju ne treba miješati s matičarskom komisijom Islamskog teološkog fakulteta koja je, po svojoj prilici, počela s radom tokom 1974. godine, još u vrijeme dok je reisul-ulema bio Sulejman-ef. Kemura.

O uključenosti nekolicine ulemanskih, profesorskih i akademskih ličnosti u osnivanje i pokretanje Islamskog teološkog fakulteta dobro dokumentiranu i izloženu studiju napisao je Samir Beglerović (Beglerović, 2017:11-39). Iz Beglerovićeve studije vidi se posve jasno i Čemerlićeva ključna uloga u sedamdesetim godinama 20. stoljeća.

Nositelj najviših funkcija u Islamskoj zajednici

Podsjećamo da u periodu od 1946. godine, pa sve do ranih 1970-ih godina, u publikacijama Islamske zajednice nema podataka o čestim angažmanima Hamdije Čemerlića u organima i tijelima Islamske zajednice. Ali da je moguće da "se Hamdiju Čemerlića pitalo za savjete", ili da je on konsultirao ljude iz Islamske zajednice ili osobe bliske njoj, potvrđuje jedno svjedočenje Omara Nakičevića o susretu s Čemerlićem iz (februara?)

(FIN-1-43/77), 30. august 1977.

¹⁸ Arhiv Islamske zajednice, 1155/77 (FIN-1-43/77), 30. august 1977. (prošireno sa pismom dr. Mehmeda Begovića, koje je pridodato spisu).

¹⁵ Ovaj zapisnik nalazi se u Arhivu Islamske zajednice u Gazi Husrev-begovoj biblioteci, zaveden je pod signaturom: SZ-3-8.6.1977.

¹⁶ Zapisnik sa sjednice Vrhovnog

davne 1974. godine. Nakičevićevo svjedočenje govori da je Čemerlić bio itekako uključen u najvažnija zbivanja u Islamskoj zajednici:

“Jedan od tih susreta bio je u vremenu izbora novog reisa [1975. god.]. Prošlo je nekoliko vremena od smrti rahmetli Kemure i trebalo je izabrati nekoga drugog. U to vrijeme bio sam jedan od profesora GH medrese. Ne znam zašto je pao izbor i na mene i još jednog mog prijatelja da i nas konsultuju. Susret [sa Čemerlićem] je bio pomalo neobičan i veoma konspirativan. Ovo ne znači da [Čemerlić] nije i druge ličnosti konsultirao. Bilo je to u mjestu Lješevu, ali da bi bilo u punoj konspiraciji, sjeli smo pored jednog stoga sijena i razgovarali. Kratko je izložio o čemu će razgovarati. Pošto se radilo o izboru novog reisa, predočio nam je, nama dvojici, osobe koje su, kako mi to danas kažemo ‘u igri’. O svakoj ličnosti iznosio je ono što je ističe, pozitivno ili negativno. Vagali smo svaki pojedinačno, podrazumijevajući tu i društvene okolnosti. Kada smo se opredijelili za jednu ličnost, dr Hamdija Čemerlić je rekao: ‘E sada, ako ga izaberemo, da ne istupamo protiv njega i ne unosimo metež’ (Nakičević, 2006:83).

Prema prilogima u listu *Preporod* i u *Glasniku* VIS-a, 1975. godina bila je prelomna u Čemerlićevim velikim angažmanima u Islamskoj zajednici. Čemerlićevo ime počinje se spominjati sve češće u vijestima u kojima se govori da je Vrhovno islamsko starješinstvo u SFRJ donijelo odluku o osnivanju Islamskog teološkog fakulteta. U broju od 1. aprila 1975. godine, list *Preporod* (tada glasilo Udruženja ilmije u Bosni i Hercegovini) na prvoj stranici donosi veliki, reklo bi se svečani, naslov: “Novo rukovodstvo Islamske zajednice u SFRJ Jugoslaviji”. U anterfileu ove vijesti kaže se:

“Na zasjedanju Vrhovnog sabora IZ u Beogradu za novog vrhovnog poglavara Islamske zajednice u SFRJ izabran hadži Naim ef. Hadžiabdić. Za predsjednika

Vrhovnog sabora profesor akademik dr Hamdija Čemerlić. A za predsjednika Starješinstva Islamske zajednice u SR Bosni i Hercegovini dr Ahmed ef. Smajlović” (“Novo rukovodstvo...”, 1975:1).

Spomenuti tekst pisao je, po svemu se da zaključiti, Husein-ef. Dozo, tada odgovorni urednik *Preporoda*. To se vidi po stilu pasusa ovog teksta, kao i po prioritetima koje list *Preporod* (kroz pero Huseina Doze) stavlja novoizabranim funkcionerima u dužnost. O ovome što sada ističe, i na šta podsjeća novo rukovodstvo Islamske zajednice, Husein Dozo je pisao već godinama na stranicama *Preporoda* i *Glasnika* VIS-a.

Vratimo li se tekstu “Novo rukovodstvo Islamske zajednice u SFRJ Jugoslaviji”, tu se potcrtava nekoliko, za Dozu i tadašnje uredništvo *Preporoda*, važnih stvari. Prvo, *Preporod* smatra da novo rukovodstvo Islamske zajednice treba imati u vidu “nove džematlije”:

“Ne smije se ni za tren izgubiti iz vida činjenica da stojimo pred novim džematlijama. Pripadnici Islamske zajednice, koristeći postojeće mogućnosti koje im pruža naša nova društvena stvarnost, aktivno su uključeni u savremeni progresivni razvoj. Neposredno učestvuju u svim društvenim zbivanjima i procesima. Nisu tu više nepismeni ili polupismeni ljudi. Treba znati da savremeni džematlija ima svoj poseban odnos prema religiji. Tradicionalističko tumačenje i shvaćanje vjere očito ga ne zadovoljava. Suviše je formalističko, mističko i metafizičko. On bi u vjeri htio da vidi dublji smisao. Htio bi da u njoj vidi nečeg ovozemaljskog, životnog, želio bi da mu se istine prevedu na njegov jezik i potkrijepe njegovim argumentima. Pogrešno bi bilo misliti da nove generacije nemaju sluha za religiju i da prema njoj nisu raspoložene. Tačno je da ih preživjeli oblici religioznog ispoljavanja i primitivna predstava o vjeri ne mogu oduševiti” (“Novo rukovodstvo...”, 1975:1).

Drugo, Husein Dozo jasno ukazuje da je Islamski fakultet, koji se

uskoro treba osnovati i otvoriti u Sarajevu, velika šansa da “savremene interpretacije islama” zamijene i potisnu “preživjele oblike religioznog ispoljavanja”. Dozo kaže:

“Upravo to nas najsnažnije upozorava na veliki historijski značaj otvaranja Islamskog fakulteta u Sarajevu. Ovaj projekat je imperativ našeg trenutka. Bez Fakulteta naš vjerski život ne može se razvijati i ići u korak sa savremenim razvojem društva. Otvaranje Islamskog fakulteta, i to što prije, ostaje kao sveti amanet i prioritetni zadatak novog rukovodstva Islamske zajednice. To nije samo obaveza niti se tako smije shvatiti. U tome treba gledati posebnu čast koju je sudbina dodijelila ovog generaciji. Trebalo je da prođe znatan broj vijekova i što veći broj generacija pa da sazriju uslovi za otvaranje ovog fakulteta” (“Novo rukovodstvo...”, 1975:1).

Ova dionica o potrebi otvaranja Islamskog fakulteta završava se, za svaki slučaj, spomenom socijalističke Jugoslavije:

“Nije puka slučajnost da se to [skoro otvaranje Islamskog fakulteta] ostvarilo baš u socijalističkoj Jugoslaviji, koja počiva na principima jednakosti i ravnopravnosti svih zajednica, naroda i narodnosti, i u kojoj se ti principi dosljedno sprovode u praksi” (“Novo rukovodstvo...”, 1975:1).

U tadašnjim medijima Islamske zajednice (*Preporod* i *Glasnik* VIS-a) sve od aprila 1975. godine, kad je novo rukovodstvo Islamske zajednice preuzelo dužnost, jasno se vidi da je otvaranje Islamskog teološkog fakulteta bila glavna njezina briga i preokupacija.

U međuvremenu je list *Preporod*, 1. marta 1976. godine, gotovo na samu godišnjicu izbora novog rukovodstva Islamske zajednice u SFRJ, objavio veliki i po svemu ekskluzivni razgovor s akademikom Hamdijom Čemerlićem, u svojstvu predsjednika Vrhovnog sabora Islamske zajednice u SFRJ. Čemerlić je u ovom razgovoru posvetio veliku pažnju otvaranju Islamskog teološkog fakulteta:

“Proces formiranja i proces rada Islamskog teološkog fakulteta privodi se kraju. Zgrada Fakulteta i Medrese biće gotova u toku prve polovine ove godine, a paralelno sa radovima na izgradnji zgrade i njene opreme preduzimaju se i mjere na izradi nastavnog plana i programa pojedinih predmeta i rješavanje drugih pitanja vezanih za početak rada i pravilan razvoj budućeg Fakulteta” (“Razgovor s predsjednikom...”, 1976:8–9).

Sa stranica *Preporoda* iz ovih godina vidi se da je opredjeljenje redakcije i uređivačke politike bilo da se akademiku Hamdiji Čemerliću pruži maksimalna podrška. U vijesti “Visoko priznanje Hamdiji Čemerliću” javnost se informira o sljedećem:

“Predsjednik Vrhovnog sabora Islamske zajednice u Jugoslaviji, akademik dr. Hamdija Čemerlić, primio je 11. maja [1976.] orden francuske vlade za zasluge na unapređenju francuske kulture i njenom upoznavanju u našoj sredini. Odlikovanje je uručio francuski ambasador u SFRJ Pjer Sebijo” (“Visoko priznanje...”, 1976:7).

Od spomenutog razgovora s Čemerlićem u listu *Preporod* (1. mart 1976. godine) proteklo je otprilike osamnaest mjeseci do početka rada Islamskog teološkog fakulteta. Fakultet je svečano otvoren 29. septembra 1977. godine, a *Glasnik* VIS-a objavio je pozdravni govor dr. Hamdije Čemerlića, u kojem je on poručio uglednim zvanicima:

“Vi ste svojom posjetom ovoj našoj akademiji dokazali da shvaćate značaj ovoga dana, otvaranja našeg Fakulteta, i naših napora koje smo uložili da dovedemo do kraja ovaj započeti poduhvat. Shvatili ste značaj koji ova naučno nastavna ustanova treba da ima u našem daljem životu, i to ne samo naše vjerske zajednice, nego i opće društvene zajednice. Naponi na izgradnji Islamskog teološkog fakulteta trajali su duže vremena. U tom procesu rada pokazali su veliko požrtvovanje

organi Islamske zajednice, njezini službenici i svi muslimani. Mi u ime Vrhovnog sabora, osjećamo posebno zadovoljstvo da im izrazimo punu zahvalnost. Ali, dužan sam da napomenem, da svi ti naponi ne bi doveli do ovakvog kraja i uspjeha, da organi naše društveno-političke zajednice nisu shvatili značaj ove ustanove za naš razvoj i pružili nam punu pomoć” (Čemerlić, 1977:509).

Vidi se da u ovoj pozdravnoj riječi Hamdija Čemerlić pažljivo bira formulacije i nastupa ne samo kao prvi dekan (zapravo /v.d./ rektor) Islamskog teološkog fakulteta, već i kao predsjednik Vrhovnog sabora Islamske zajednice u SFRJ. Njegovo ukazivanje na pomoć “organa naše društveno-političke zajednice” samo se po sebi razumije kao potvrda saradnje Islamske zajednice sa socijalističkim vlastima i državnim institucijama. U istom smislu trebalo bi razumjeti i Čemerlićeve riječi da Fakultet ima značaj “ne samo za našu vjersku zajednicu, nego i opću društvenu zajednicu”. Naime, sintagme “naša društvena zajednica” i “opća društvena zajednica” bile su uobičajene društveno poželjne, takoreći, poštalice tokom 60-ih, 70-ih i 80-ih godina 20. stoljeća u govorima i istupima zvaničnika Islamske zajednice u SFRJ.

Prvi dekan Islamskog teološkog fakulteta

Preporod u novembarskom broju 1977. godine donosi veliku vijest “Islamski teološki fakultet počeo sa radom”, a u odvojenom dijelu na dnu stranice donijeta je kratka informacija “Prvi radni čas”, u kojoj njezin autor Mustafa Sjenar (1950–2018), prvi sekretar Islamskog teološkog fakulteta, ističe da je taj čas održao upravo Hamdija Čemerlić koji je, između ostalog, kazao:

“Početak rada Islamskog teološkog fakulteta znači i preuzimanje pune odgovornosti studenata, nastavnika i svih onih koji su neposredno i posredno uključeni u njegov rad pred sadašnjicom i budućnošću Islamske zajednice u Jugoslaviji,

pred njenim razvojem u kojem su razlozi i svrha osnivanja Fakulteta” (“Islamski teološki...”, 1977:8).

U istom broju *Preporoda*, na str. 8, u izdvojenom stupcu, naslovljenom “Nastavnici islamskog teološkog fakulteta”, objavljene su slike i nabrajaju se imena prvog nastavničkog zbora Fakulteta, ovim redom: Husein Dozo, Hamid Hadžibegić, Ibrahim Trebinjac, Hamdija Čemerlić, Ahmed Smajlović, Jusuf Ramić i Hilmo Neimarlija.

Islamski teološki fakultet, taj glavni projekt rukovodstva Islamske zajednice koje je izabrano u proljeće 1975. godine (reisul-ulema Naim-ef. Hadžibegić, akademik Hamdija Čemerlić i dr. Ahmed Smajlović), pridružujući im svakako i Husein-ef. Dozu koji je o potrebi otvaranja Islamskog teološkog fakulteta objavio neusporedivo najviše tekstova, pokazao je svoje prve rezultate kroz nepune četiri akademske godine.

Tako *Glasnik* VIS-a u broju 2. (mart–april) 1981. godine objavljuje poduži tekst “Prvi rezultati višegodišnjih napora” iz pera dekana Islamskog teološkog fakulteta Hamdije Čemerlića (Čemerlić, 1981:109–112). Na stranicama ovog broja *Glasnika* VIS-a prva generacija studenata Islamskog teološkog fakulteta predstavila se svojim radovima i esejima. U nekoj vrsti radosti Čemerlić kaže:

“Prvo godište studenata Islamsko-teološkog fakulteta, upisanih u vrijeme otvaranja Fakulteta, ušlo je u završnu godinu svojih studija. U ovom broju ‘Glasnika’ ovi studenti objavljuju svoje radove i time se predstavljaju našoj islamskoj javnosti” (Čemerlić, 1981:109).

U svome eseju “Prvi rezultati višegodišnjih napora” Čemerlić se ukratko osvrće na pitanje visokog islamskog teološkog obrazovanja tokom proteklih razdoblja Islamske zajednice (period Austro-Ugarske, te period do početka Drugog svjetskog rata), on tvrdi da je:

“...evolucija u ovom pravcu išla [...] teško i sporo, u znaku oštrog sukoba između konzervativnih i novih progresivnih shvatanja. (...) U ovom razdoblju [između

dva svjetska rata] reformisana je početna vjerska nastava, osnovane su savremene srednje vjerske škole i najzad, neposredno pred početak drugog svjetskog rata, osnovana je i Viša šeriatsko-teološka škola. Takvo je stanje u Bosni i Hercegovini na području vjerskog obrazovanja bilo do početka drugog svjetskog rata" (Ćemerlić, 1981:110).

U svome eseju osvrće se i na pro-
tekle nepune četiri godine [1977–
–1981] od otvaranja Islamskog teo-
loškog fakulteta:

"Fakultet je počeo sa prvom go-
dinom i postepeno upisivao po-
jedina godišta tako da danas radi
sa ove četiri godine. U pređenom
vremenu bilo je mnogo poteškoća
koje su se mogle samo postepe-
no savladivati. Osnovna poteškoća
sastojala se je u regrutovanju
kvalifikovanog nastavnog kadra,
posebno za teološke discipline.
Malo je bilo kandidata za uni-
verzitetse nastavnike i Fakultet
je bio prinuđen da angažuje na-
stavnike za ove discipline iz reda
ljudi koji u muslimanskoj javnosti
uživaju ugled istaknutih struč-
njaka u određenim disciplinama,
iako nemaju formalnih uslova za
izbor u zvanje nastavnika po op-
šteprihvaćenim univerzitetskim
kriterijima" (Ćemerlić, 1981:109).

Rukovođen svojim ogromnim
iskustvom na područjima saradnje
sa socijalističkim vlastima, akademik
Hamdija Ćemerlić ističe da je vreme-
nom nakon Drugog svjetskog rata i:

"...uspješnim završetkom prve faze
industrializacije zemlje pojačao
se je i standard vjernika i oni su u
sve većoj mjeri počeli davati svoje
priloge za potrebe Zajednice. (...) U
ovo vrijeme Islamska zajednica
se je dovoljno osnažila i organiza-
ciono učvrstila da se je moglo pri-
stupiti neposrednim pripremama
za osnivanje Teološkog fakulteta.
Sazrelo je shvatanje da je krajnje
vrijeme da se naš obrazovni sistem

osnivanjem Fakulteta upotpuni
i time pruži mogućnost mladim
ljudima da dobiju najviše vjersko
obrazovanje u našoj zemlji. (...) Akcija za prikupljanje potrebnih
sredstava za izgradnju zgrade Fa-
kulteta i Gazihusrevbegove me-
drese trajala je nekoliko godina i
završena sa punim uspjehom tako
da je Fakultet u školskoj godini
1977/78. počeo sa radom" (Će-
merlić, 1981:111).

Čovjek normativne kulture (riječ na kraju)

Akademik Hamdija Ćemerlić, kao
dekan ili rektor (obje titule spominju
se u dokumentima), i kao profesor na
predmetu Društveno i političko ure-
đenje SFRJ, ostao je na Islamskom
teološkom fakultetu sve do 1986. go-
dine. Autor ovog eseja imao je sreću
da kao student prve generacije, i kao
asistent prve generacije ITEF-a, upam-
ti taj bezmalo desetogodišnji period
Ćemerlićevih angažmana. Osim što
je bio osoba visoke kulture i velikog
obrazovanja, on je bio i čovjek "od
procedure". Institucijama se rukovodi
po propisima i normativnim aktima,
one ne smiju doći na rub voluntariz-
ma, često je govorio. U dokumentu
iz Arhiva Islamske zajednice naslov-
ljenom "Koncept izvještaja za Sabor
1976–1980. godine",¹⁹ u jednoj alineji
ističe se uloga Ćemerlića kao pravnika:

"Nadahnuti nastupnom besjedom
Reis-ul-uleme, održanom prilikom
ustoličenja u Gazi Husrevbegovoj
džamiji u Sarajevu dana 18. maja
1975. godine, naša oba Sabora /vr-
hovni i republički/ dali su veoma
značajan doprinos poboljšavanju
i boljem organizovanju svih vido-
va islamskog života, a naročito na
planu izrade i donošenja norma-
tivnih akata. Na čelu oba Sabora
nalazili su se dva eminentna prav-
nika /Ćemerlić – Imamović/²⁰ pa
je ova činjenica bila od odlučujuće
važnosti za plodonosan rad jednog
i drugog Sabora."²¹

I dugogodišnji dekan Fakulteta
islamskih nauka Ismet Bušatlić, inače
nekadašnji član Sabora Islamske za-
jednice Bosne i Hercegovine, Hrvat-
ske i Slovenije, izabran 1976. godine,
spominje ulogu Hamdije Ćemerlića
kao predsjednika Vrhovnog sabora
Islamske zajednice u SFRJ u brizi
oko donošenja normativnih akata:

"Akademik prof. dr Hamdija Će-
merlić zagovarao je i nastojao us-
postaviti Islamsku zajednicu kao
organizovanu cjelinu u kojoj je bit-
no pitanje pravilnog funkcionisa-
nja svih njenih dijelova. Vjerovao
je da je to uvjetovano pravilnim
razgraničenjem odnosa između
viših i nižih organa. (...) Znao
je da se ovako postavljeni odno-
si utvrđuju normativnim aktima
koji obavezuju sve organe, poje-
dine službenike i vjernike da se
kreću u granicama tako utvrđenih
odnosa da bi Zajednica normal-
no funkcionisala, poslovi u njoj
na vrijeme i uredno se obavljali"
(Bušatlić, 2006:85–86).

Period od nepunih deset godina
Ćemerlićeva rukovođenja Islamskim
teološkim fakultetom (1977–1986)
pamti se kao formativni period te
naše najviše obrazovne institucije
u Islamskoj zajednici. Profesor Će-
merlić je uspješno obavio svoju ulo-
gu utemeljitelja Fakulteta, bio je ko-
munikativna i uvijek odvažna osoba,
od njega se moglo učiti kako jedna
obrazovna i naučna institucija izra-
sta u akademsku sredinu koja poštuje
autoritet znanja, nauke i obrazovanja.

Akademik Ćemerlić je svake go-
dine održavao višesatne sastanke sa
svim studentima Islamskog teološkog
fakulteta, priređivao ih je u amfiteatru
najmanje jednom godišnje, nekada
i dva puta. Podržavao je atmosferu
otvorenosti, istinite i odgovorne ri-
ječi i respekta prema svačijoj ulozi i
mjestu koje institucija nudi po svo-
joj naravi. "Nastava ne smije podje-
tinjiti", govorio je poručujući time
da su nastavnici ti koji moraju držati

¹⁹ Riječ je o dokumentu Sabora Islamske
zajednice za Starješinstvo IZ u BiH,
Hrvatskoj i Sloveniji.

²⁰ Imamović, tj. Fadil Imamović (1912–

–1997), bio je predsjednik Sabora
Islamske zajednice u Bosni i Herce-
govini, Hrvatskoj i Sloveniji u peri-
odu od 1976. do 1980. godine.

²¹ Koncept izvještaja za Sabor 1976–1980.
godina (neobrađena građa Vrhovnog sa-
bora), Sarajevo, decembra 1979. godine,
str. 6–7, Arhiva Islamske zajednice.

dostojanstvo nastavnog procesa i samih predavanja na akademskoj razini prema kojoj će krenuti studentsko učenje i naukovno uzdizanje. Akademik Hamdija Čemerlić svakodnevno je boravio na Fakultetu, u nastavi, u

dekanatu, u biblioteci. Bio je sa studentima i nastavnicima.

Posve na kraju rekao bih s velikim poštovanjem i ovo: Izbor akademika prof. dr. Hamdije Čemerlića za dekanu (v.d. rektora) Islamskog teološkog

fakulteta 1977. godine bio je sam po sebi jamstvo uspostavljanja visokih kriterija, onih ljudskih, naučnih, stručnih, rukovodnih i pedagoških, koje mi nakon Hamdije Čemerlića nismo mogli ni dostići ni postići.

Literatura

- Beglerović, Samir (2017). "Formiranje teoloških modernih visokoobrazovnih ustanova Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini", u: *Fakultet islamskih nauka u Sarajevu 1977.-2017.*, Sarajevo, 2017.
- Bušatlić, Ismet (2006). "Angažman akademika prof. dr. Hamdije Čemerlića u Sabornici Islamske zajednice", *Zbornik radova Fakulteta islamskih nauka*, br. 11, Sarajevo.
- Čemerlić, Hamdija (1941-42). "Hilafet (vjersko jedinstvo muslimana)", *El-Hidaje*, V, 4-5.
- Čemerlić, Hamdija (1942-43). "Samouprava u Islamskoj vjerskoj zajednici", *El-Hidaje*, VI, 6-8.
- Čemerlić, Hamdija (1977). "Pozdravni govor prilikom otvaranja Islamskog teološkog fakulteta u Sarajevu", *Glasnik VIS-a*, XL, 5, 509.
- Čemerlić, Hamdija (1981). "Prvi rezultati višegodišnjih napora", *Glasnik VIS-a*, XLIV, 2, 109-112.
- Čemerlić, Hamdija (1982). "Pravni položaj vjerskih zajednica u društveno-političkom sistemu SFRJ", *Zbornik radova Islamskog teološkog fakulteta*, br. 1, Sarajevo.
- Durmišević, Enes (2008). *Šerijatsko pravo i nauka šerijatskog prava u Bosni i Hercegovini u prvoj polovini XX stoljeća*. Sarajevo: Pravni Fakultet Univerziteta u Sarajevu.
- Filipović, Muhamed (2006). "Hamdija Čemerlić". U: *Zbornik radova Fakulteta islamskih nauka*, br. 11, Sarajevo.
- Ibrahimagić, Omer (2006). "Prof. dr. Hamdija Čemerlić (u povodu stogodišnjice rođenja)". U: *Zbornik radova Fakulteta islamskih nauka*, br. 11, Sarajevo.
- (1977). "Islamski teološki fakultet počeo sa radom", *Preporod*, 8.
- Karčić, Fikret (2005). *Šerijatski sudovi u Jugoslaviji 1918.-1941.* Sarajevo: El-Kalem i Fakultet islamskih nauka, Sarajevo.
- Kreševljaković, Hamdija (1944). "Naše prijateljstvo", *El-Hidaje*, VIII, 2-3.
- Mehmedović, Ahmed (2018). *Leksikon bošnjačke uleme*. Sarajevo: Gazi Husrev-begova biblioteka.
- Muratović, Hasan (2006). "O izboru Hamdije Čemerlića na funkciju rektora sarajevskog univerziteta". U: *Zbornik radova Fakulteta islamskih nauka*, br. 11, Sarajevo.
- Nakičević, Omer (2006). "Skup o Čemerliću". U: *Zbornik radova Fakulteta islamskih nauka*, br. 11, Sarajevo.
- Neimarlija, Hilmo (1990). "Akademik prof. dr. Hamdija Čemerlić 1905-1990.", *Glasnik Rijaseta Islamske zajednice u SFRJ*, XLXIII, 1.
- (1975). "Novo rukovodstvo Islamske zajednice u SFR Jugoslaviji", *Preporod*, 1.
- (1976). "Razgovor s predsjednikom Vrhovnog islamskog sabora u SFRJ, akademikom prof. dr. Hamdijom Čemerlićem", *Preporod*, 7, 5, 8-9.
- Sjenar, Mustafa (1977). "Prvi radni čas", *Preporod*, 22, 8.
- (1974). "Zaključci Vrhovnog sabora Islamske zajednice u SFRJ održanog u Beogradu 25. XII 1973. godine", *Glasnik VIS-a*, XXXVII, 3-4, 161-162.
- (1976). "Visoko priznanje Hamdiji Čemerliću", *Preporod*, 11, 7.

الموجز

إسهامات حمدي تشيميرليتش في المشيخة الإسلامية
(بمناسبة الذكرى السنوية المئة والعشرين على ميلاد حمدي
تشيميرليتش)
أنس كاريć

عاش الأكاديمي حمدي تشيميرليتش (1905-1990) حياة أثرت ملامحها في معظم القرن العشرين. كان مولده في يانيا، وفيها تلقى تعليمه، ثم واصل تحصيله العلمي في سرايفو وبلغراد وباريس، ومنذ ثلاثينيات القرن العشرين عمل في البوسنة والهرسك وسرايفو أستاذا في المدرسة الشرعية العليا، ليشترك لاحقا في نضال التحرير الشعبي. كما عمل وزيرا للعدل في حكومة جمهورية البوسنة والهرسك الشعبية، ثم أستاذا في جامعة سرايفو، وعميدا لكلية الحقوق، ورئيسا لجامعة سرايفو، وعضوا في أكاديمية العلوم والفنون في البوسنة والهرسك، ورئيسا للمجلس التشريعي في المشيخة الإسلامية في جمهورية يوغوسلافيا الاتحادية الاشتراكية، وعميدا (قائما بأعمال الرئيس) وأستاذا في كلية أصول الدين في سرايفو.

الكلمات المفتاحية: حمدي تشيميرليتش، المدرسة الشرعية العليا، المشيخة الإسلامية، رئيس المجلس التشريعي للمشيخة الإسلامية، كلية أصول الدين.

Abstract

ČEMERLIĆ'S ENGAGEMENTS WITHIN
THE ISLAMIC COMMUNITY
(On the Occasion of the 120th Anniversary
of the Birth of Hamdija Čemerlić)

Enes Karić

Academician Hamdija Čemerlić (1905-1990) lived a life that spanned nearly the entire twentieth century. Born in Janja, he received his education in his hometown, then in Sarajevo, Belgrade, and Paris. From the 1930s onward, he worked in Bosnia and Herzegovina, particularly in Sarajevo, as a professor at the Higher Islamic Shari'a-Theological School (VIŠT). He later distinguished himself through his roles in the National Liberation Movement during World War II. Čemerlić also served as Minister of Justice in the Government of the People's Republic of Bosnia and Herzegovina, subsequently as a professor at the University of Sarajevo, Dean of the Faculty of Law, Rector of the University of Sarajevo, member of the Academy of Sciences and Arts of Bosnia and Herzegovina, President of the Supreme Council of the Islamic Community in the Socialist Federal Republic of Yugoslavia, and as Dean (and Acting Rector) and professor at the Islamic Theological Faculty in Sarajevo.

Keywords: Hamdija Čemerlić; VIŠT; Islamic Community; President of the Supreme Council of the Islamic Community; Islamic Theological Faculty.